

כאייל תערוג

פרשת שבוע לעילוי נשמת אייל מבורך מויטו הי"ד

בס"ד

"כי מצאת חן בעיני"

פרשת השבוע, פרשת "כי תשא" מוכרת, בעיקר, עקב האסון הגדול לעם ישראל המתואר בה: חטא העגל. אך בהשתדלות של משה רבינו להשיג סליחה וכפרה עבור עם ישראל מאת הקב"ה, אנו פוגשים דיאלוג מפליא וקשה להבנה.

לאחר הודעה בחטא עשיית העגל מודה משה בחטא: "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלוהי זהב". אך אחר כך הוא טוען טענה, לכאורה, מוזרה: "ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין- מחינו נא מספרך אשר כתבת". ראשית, הלוא ספר התורה טרם נכתב, אז מאיזה ספר מבקש משה ששמו יימחק? שנית, איך מחיקת שמו תסייע לעם ישראל?

לאחר שהקב"ה שולל את הרעיון הזה ("מי אשר חטא לי אמחנו מספרי"), הוא מנחה את משה לקחת פיקוד על העם ומוסיף, בשני צויים נפרדים, שהוא יצוות מלאך שילך לפניו ("ועתה, לך נחה את העם אל אשר דברתי לך, הנה מלאכי ילך לפניך... וידבר ה' אל משה: לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב... ושלחתי לפניך מלאך..."). מה הטעם בציווי הכפול? ומעבר לכך, הלוא כבר בפרשת משפטים אנו שומעים על ההחלטה לשלוח המלאך עם בני ישראל: "הנה אנוכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכינותי". אם כן, מה השתנה לאחר חטא העגל? ובהמשך הפרק (פרק ל"ג), משה מתריס בפני הקב"ה "ראה אתה אומר אלי העל את העם הזה ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי"- הרי פעמיים הודיעו שישלח מלאך לפניו!

לאחר כל המשא ומתן עם הקב"ה לטובת עם ישראל, מעלה משה בקשה מפתיעה: "ויאמר, הראינו נא את כבודיך". מה ביקש משה וכיצד זה קשור לסנגוריה המפותחת ששטח בפני הקב"ה להגנה עם ישראל?

הבה ננסה להבין את תוכן הדו-שיח המרתק הזה. משה רבינו מפגין מסירות נפש עילאית עבור עם ישראל בבקשה שיימחק מספרו של הקב"ה. הרשב"ם מפרש שמשה התכוון למחיקה מספר החיים. הספורנו מרחיב ומסביר שמשה בקש שיימחקו זכויותיו ויועברו לחשבון עם ישראל כדי שיזכו לסליחה. הקב"ה הסביר שאין דבר כזה כפי שמשה מציע, ש"מצוות מכבות עבירות", לא בקרב אותו האדם, וקל וחומר לא מאדם לחבירו.

על פי ה"כלי יקר", הקב"ה אכן התרשם מהתייצבותו של משה לצד העם, כולל הערב-רב. הדיבור הראשון למשה "ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך, הנה מלאכי ילך לפניך", נועד הוביל את בני ישראל ("העם") אל הארץ שיועד להם ("אל אשר דברתי לך"). מלאך הרחמים המוכן והמזומן לכך מימי אברהם, יצחק ויעקב, ילך לפניכם (ואין צורך לשלחו במיוחד). לעומת זאת, הציווי המקביל "לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים... ושלחתי לפניך מלאך" מתייחס לערב-רב (שהעלה משה על דעתו). לגבם, הציווי הוא לא "לך נחה את העם", כלומר לנקוט בהנהגה בשובה ונחת (כפי שנאמר לעיל לגבי בני ישראל), אלא בתקיפות, ואף בעל כרחם, "לך עלה מזה", והיעד שלהם אינו מכונה ארץ אבותם (כפי שהיינו מצפים לו היה מדובר בבני ישראל), אלא לארץ שהובטח לאברהם, יצחק ויעקב, כלומר, אבותם של בני ישראל. המלאך המדובר אינו ממתין (כפי שלמדנו עבור בני ישראל) לממש ציווי מוכר מימי האבות, אלא מדובר במלאך נוסף שרק עכשיו יצווה ללוות את הערב-רב.

באשר לתכנית לשלוח מלאך עליה התבשרנו כבר בפרשת משפטים שילך לפני משה והעם לשומרם ולהביאם לארץ ישראל, יש דעות בין המפרשים (ר"שי ורמב"ן, למשל) הרואים בכך נבואה על העונש שייגזר בעתיד (בפרשתנו) בעקבות חטא העגל. הרשב"ם, לעומתם, מסביר שהמלאך שמוזכר בפרשה ההיא הוא שר צבא ה' שפגש את יהושע בגלגל וליווה אותו ואת עם ישראל בכיבוש הארץ.

כאייל תערוג

פרשת שבוע לעילוי נשמת אייל מבורך מיום ה"ד

להשלמת התרת הספקות, ממשיך ה"כלי יקר" (על פי חז"ל), שבבקשת משה מהקב"ה "הראיני נא את כבודך", הוא שאף להבין את דרכי ההנהגה של הקב"ה בעולמו, וביתר פירוט, את מתן שכרן של המצוות בעולם הבא (מלשון "כבוד חכמים ינחלו"). כיאה למנהיג דגול שמצא חן בעיני ה', הקב"ה משיב לו שאמנם אין לראות את "הפנים" שלו, כלומר, שכר הצדיקים הנהנים מאור פניו יתברך בעולם הבא, אך יותר לו לראות את "אחוריו", כלומר, הוא יזכה להבין את שכר המצוות בעולם הזה. בהקשר זה, רש"י מביא את דברי חז"ל (שאנו מכירים מתפילת אנעים זמירות) "קשר תפילין הראה לעניו". הכלי יקר מסביר שקשר התפילין על העורף נראה כאות "ד" המסמל את ארבע רוחות השמים של העולם הזה. הוא נסמך על דברי הקב"ה למשה סמוך למותו: "ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה". תמיכה לכך שמשה לא זכה להבין את מערכת השכר והעונש של עולם הבא, מופיעה בפרק האחרון בתורה בו נאמר שמשה השקיף "עד הים האחרון (עולם הבא)", אך לא נכנס אל אותו "הים".

לא זכיתי להכיר אישית את אייל. מהנכתב עליו ומדברי הספד שונים ששמעתי, למדתי שסרן אייל מבורך טוויטו גילם את המידות התרומיות שהונחלו על ידי המנהיגים והלוחמים העזים בעם ישראל מימי משה ויהושע ועד ימינו אנו: דבקות במטרה, גבורה ורוח לחימה מול אתגרים קשים, דאגה לזולת ואמונה צרופה בבורא עולם. עודינו כמהים לדעת את חשבונותיו של הקב"ה ואת סוד מתן שכרן של צדיקים בעולם הבא, אך בטוחני שאייל מבורך בן מרדכי ושירי חיה מצא חן בעיני בוראו וזוכה לראות את פני השכינה.

שבת שלום!

אלי רוזנברג